

DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2026.1.15681>

УДК 615.838:615.327(477.83)

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЛІКУВАЛЬНИХ ПРОЦЕДУР ТА МІНЕРАЛЬНИХ ВОД ПІД ЧАС САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ЛІКУВАННЯ В М. ТРУСКАВЕЦЬ

К. І. Дорикевич, О. В. Пукач

Державне некомерційне підприємство «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького»
kpushak@gmail.com

ІНФОРМАЦІЯ

Надійшла до редакції / Received:
02.01.2026

Після доопрацювання / Revised:
02.02.2026

Прийнято до друку / Accepted:
09.02.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Ключові слова:

мінеральна вода,
санаторій,
санаторно-курортне лікування,
«Нафтуся»,
«Марія»,
«Софія»,
фармацевтична допомога.

АНОТАЦІЯ

Метою роботи є аналіз використання лікувальних процедур і мінеральних вод у системі санаторно-курортного лікування м. Трускавець задля узагальнення та актуалізації науково-практичних даних для оптимізації фармацевтичної допомоги пацієнтам у реабілітаційний період.

Матеріали і методи. Використано методи інформаційного пошуку, аналізу, порівняння, узагальнення, системного аналізу та інтерв'ювання. Матеріалами дослідження слугували наукові публікації, нормативно-правові документи, дані сайтів санаторіїв м. Трускавець, дані щодо споживання мінеральних вод пацієнтами санаторіїв «Кристал» і «Алмаз» у 2018–2024 рр., а також результати інтерв'ювання лікарів.

Результати й обговорення. У Трускавці функціонує 20 санаторіїв, із яких 9 мають власні бювети, та використовується 12 мінеральних вод різного ступеня мінералізації – від слабомінералізованих («Нафтуся», «Емма», «Юзя») до високомінералізованих («Барбара», «Броніслава», «Фердинанд», «Катерина»). За хімічним складом води належать до різних типів, що зумовлює широту показів до їх застосування. Найчастіше мінеральні води використовують для лікування захворювань органів травлення, гепатобіліарної та сечовидільної систем, а також опорно-рухового апарату. Основним видом лікувальних процедур є бальнеотерапія, яка застосовується у всіх санаторіях поряд із фізіотерапією, гідротерапією, озокеритотерапією, кисневою терапією та галотерапією. Аналіз споживання вод «Нафтуся», «Марія» та «Софія» у санаторіях «Алмаз» і «Кристал» у 2018–2024 рр. показав домінування води «Нафтуся» (понад 1 млн л). За результатами опитування лікарів підтверджено високу ефективність мінеральних вод та мінімальну частоту побічних ефектів.

Висновки. Вивчено питання санаторно-курортного лікування в м. Трускавець, зокрема, детально проаналізовано інформацію про джерела мінеральних вод (12 джерел), санаторії (20 санаторіїв), самі мінеральні води (за складом, показами, способами застосування), особливості їхнього споживання пацієнтами санаторіїв, а також значення в лікувальному процесі й профілактиці захворювань. У результаті аналізу споживання мінеральних вод «Нафтуся», «Марія» та «Софія» пацієнтами санаторіїв «Кристал» та «Алмаз» у 2018–2024 рр. встановлено, що найбільше призначали пиття води «Нафтуся» (1172023 л), а співвідношення споживання цих вод становить 26,1 : 12,21 : 1.

Вступ. Санаторно-курортне лікування – це система лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на закріплення результатів попереднього лікування та попередження рецидивів захворювання, що здійснюються з максимальним використанням природних лікувальних ресурсів (клімат, мінеральні води, лікувальні грязі, бішофіт, озокерит) та преформованих фізичних факторів (електромагнітотерапія, фототерапія, лікувальне застосування ультразвуку, лікування штучно зміненим лікувальним середовищем тощо) [1]. Курорт – це освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні [2]. Своєю чергою санаторно-курортні заклади є закладами охорони здоров'я, які розташовані на територіях курортів і забезпечують надання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів [3]. Щодо мінеральних вод, то відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 542 від 09.05.2025 р. статус «природна мінеральна вода» надається воді після проходження офіційної процедури перевірки її походження, складу й чистоти та відсутності обробки [4]. Вода, що пройшла процедуру, вноситься до спеціального переліку природних мінеральних вод, який публікується на офіційному сайті Міністерства охорони здоров'я України.

Початок курортної забудови м. Трускавець припадає на другу чверть XIX ст., а 1827 р. вважається офіційною датою заснування бальнеологічного курорту [5]. Починаючи з 1842 р. мінеральні води використовуються для дозованого внутрішнього вживання з лікувальною метою та приймання ванн, для лікувального душу. Слід відзначити, що, попри наявність значних лікувальних ресурсів, у перші роки свого існування курорт не надавав медичних послуг на постійній основі. Натепер у м. Трускавець діють понад 10 джерел з мінеральними водами, зокрема, «Нафтуса» (джерело № 1 та № 2), «Марія» (№ 1), «Софія» (№ 2), «Броніслава» (№ 3), «Барбара» (№ 4), «Емма» (№ 5), «Едвард» (№ 6), «Фердинанд» (№ 7), «Еммануїл» (№ 8), «Анна» (№ 9), «Катерина» (№ 10) та «Юзя» (№ 11) [6; 7]. Науковці (Т. Торосевич, А. Машек, Б. Єсипенко, Г. Конотоп, А. Ясевич, С. Івасівка, І. Попович, В. Білас, А. Гоженко та ін.) від 1830-х років досліджували мінеральні води м. Трускавець – від хімічного складу та механізмів дії до клініко-фізіологічних ефектів та нейроендокринно-імунних змін у пацієнтів курорту.

Мета нашого дослідження – провести аналіз використання лікувальних процедур і мінеральних вод під час санаторно-курортного лікування у м. Трускавець, у т.ч. аналіз споживання вод (наприкладі санаторіїв «Кристал» та «Алмаз»). Аналіз проведено задля узагальнення та актуалізації інформації про потенціал санаторно-курортної зони м. Трускавець (кількість джерел, санаторіїв, мінеральних вод (їхній

склад, покази до вживання, наявність бюветів тощо), лікувальних процедур) як складової медичної і фармацевтичної допомоги пацієнтам у реабілітаційний період.

Матеріали і методи. Використано методи інформаційного пошуку, аналізу, порівняння, узагальнення, системного аналізу сукупності даних та інтерв'ювання. Матеріалами дослідження були науково-літературні дані, нормативно-правові акти, а також дані сайтів санаторіїв м. Трускавець і дані про споживання мінеральних вод пацієнтами у санаторіях «Кристал» і «Алмаз» (надані керівництвом санаторіїв) за 2018–2024 рр., результати інтерв'ювання лікарів.

Для поповнення масиву клініко-фармацевтичної інформації було використано метод глибинного інтерв'ю. У якісних дослідженнях такого типу пріоритет надається не кількості, а експертності та глибини досвіду респондентів. Опитані лікарі мають винятковий стаж роботи, що дозволяє отримати репрезентативні експертні висновки щодо багаторічної практики застосування мінеральних вод. Це дослідження носило характер експертної оцінки фахівців, які безпосередньо супроводжують пацієнтів протягом десятиліть, що є критично важливим для розуміння довгострокової ефективності курортних факторів.

Інтерв'ювання лікарів (опитано 4 лікарів зі стажем роботи 27–52 роки; опитування проводилося в березні–квітні 2025 р.) охопило такі аспекти застосування мінеральних вод, як:

- 1) оцінка ефективності та лікувальних ефектів мінеральних вод;
- 2) найчастіші побічні ефекти;
- 3) доцільність призначення мінеральних вод для профілактики захворювань;
- 4) лікування мінеральними водами, доцільність поєднання їх застосування із лікарськими засобами;
- 5) лікувальні процедури, які найчастіше призначаються;
- 6) загальна оцінка доцільності санаторно-курортного лікування.

Результати й обговорення

Алгоритм нашого дослідження включав вивчення інфраструктури санаторіїв у м. Трускавець (кількість санаторіїв, наявність бюветів, класифікація медичних профілів санаторіїв); детальний аналіз складу природних мінеральних вод міста, способів їх застосування та медичних показів; збір та обробку кількісних даних щодо фактичного споживання мінеральних вод у санаторіях «Алмаз» і «Кристал» («Нафтуса», «Марія», «Софія») за 2018–2024 рр.; інтерв'ювання лікарів щодо ефективності та профілактичної цінності вказаних вод; формулювання висновків, розрахунок кількісних співвідношень та визначення перспектив подальших розвідок.

На першому етапі було вивчено інформацію про кількість джерел мінеральних вод, санаторіїв, напрямів їхньої діяльності (лікування захворювань, лікувальні процедури тощо) у м. Трускавець станом на січень 2025 р. [6–9]. Виявлено, що у Трускавці

є джерела 12 природних мінеральних вод, а загальна кількість санаторіїв – 20, 9 з яких мають власні бювети, зокрема, у восьми з них є мінеральні води «Нафтуся» та «Марія» («Дніпро-Бескид» / «Еліт-Дніпро»,

«Карпати», «Алмаз» / «Кристал», «Лісова Пісня», «Міротель», «Молдова», «Перлина Прикарпаття», «Ріксос-Прикарпаття»). Покази до лікування у санаторіях м. Трускавець [8] наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Перелік показів до лікування пацієнтів у санаторіях м. Трускавець

Код за МКХ-10	Клас (назва) захворювання	Покази до лікування у санаторіях м. Трускавець
B18, B94.2	Інфекційні хвороби	Хронічні вірусні гепатити В, С (без активності); реконвалесценти гепатитів А, В, С у стадії одужання.
C00-97	Новоутворення	Онкологічні захворювання 1–3 груп після радикального лікування у стадії ремісії (не раніше 6 міс. після операції).
D50-D89	Хвороби крові	Залізодефіцитна, В12-дефіцитна, фолієводефіцитна анемія; гемофілія у стадії ремісії.
E74.8, E79	Обмін речовин	Сечокислий діатез (оксалатурія), гіперурикемія.
E10, E11	Цукровий діабет	Цукровий діабет I та II типу, легкого та середнього ступенів, у стадії компенсації.
E66.0-9	Ожиріння	Ожиріння аліментарно-конституційне I–III ступенів з помірними ускладненнями.
E01-E05	Щитоподібна залоза	Гіпотиреоз, тиреотоксикоз легкого та середнього ступенів у стадії компенсації.
F00-F69	Розлади психіки	Постенцефалітичний та постконтузійний синдроми; депресії; ПТСР легкого ступеня; розлади сну та харчування.
I10, I11, I15	Гіпертензія	Гіпертонічна хвороба I–II стадій; вторинна гіпертензія (зокрема, після операцій на ниркових артеріях).
I70-I95	Судинні хвороби	Атеросклероз судин кінцівок; синдром Рейно; варикоз I–II стадій; флебіти (через 3–6 міс.); гіпотензія.
J30, J41-45	Органи дихання	Вазомоторний риніт; емфізема; хронічний обструктивний бронхіт; бронхіальна астма у стадії ремісії.
K21, K30	Хвороби органів травлення	Гастроезофагеальний рефлюкс; функціональна диспепсія; синдром подразнених кишок; закрепи; діареї.
K25, K26	Виразка	Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки у стадії ремісії.
K29, K52	Гастрити та коліти	Хронічні гастрити, дуоденіти, коліти та гастроентерити у стадії ремісії.
K70-K76	Хвороби печінки	Алкогольний та токсичний гепатити (мінімальна активність); жирові хвороби печінки (стеатоз).
K81-K83	Хвороби жовчовивідної системи	Хронічний безкам'яний холецистит; холестероз; дискінезія жовчних шляхів; хронічний холангіт.
K86.1, K91.1	Панкреатит, синдроми оперованого шлунка	Хронічний панкреатит у ремісії; синдроми оперованого шлунка (демпінг-синдром легкого ступеня).
L20-L94	Хвороби шкіри	Атопічний дерматит, екзема, псоріаз, нейродерміт, акне, склеродермія у стадії ремісії.
M05, M06, M07	Артрити	Ревматоїдний артрит (ремісія); псоріатична артропатія.
M10, M15-19	Подагра / Артрози	Подагра (міжприступний період); поліартроз, коксартроз, гонартроз.
M45, M46	Спондилопатії	Хвороба Бехтерева (ремісія); сакроілеїт, остеомієліт хребців у ремісії.
M65-M81	Хвороби м'яких тканин / кісток	Синовіт, тендосиновіт; епіконділіт; остеопороз.
N11, N30.2	Хвороби нирок / сечового міхура	Хронічний пієлонефрит (ремісія); залишкові явища гострого пієлонефриту; хронічний цистит.
N20-N23	Сечокам'яна хвороба	Каміні нирок/сечоводів (якщо розмір дозволяє самостійне відходження); стани після видалення каменів або літотрипсії.
N41, N46	Хвороби сечостатевої системи (чоловіки)	Хронічний простатит, везикуліт; чоловіче безпліддя.
N70, Z34	Хвороби сечостатевої системи (жінки)	Хронічний сальпінгіт та оофорит у ремісії; вагітність без ускладнень (до 26 тижнів).

За даними таблиці 1, санаторії у м. Трускавець є багатопрофільними центрами, що спеціалізуються на широкому спектрі патологій згідно з МКХ-10. Ключовими напрямками оздоровлення є захворювання сечовидільної системи (сечокам'яна хвороба, пієлонефрити) та органів травлення (холецистити, гастрити, виразкова хвороба). Важливий акцент зроблено на корекції ендокринних порушень, зокрема цукрового діабету та ожиріння. Головною умовою для направлення на оздоровлення є перебування захворювання у стадії ремісії та відсутність гострих запальних процесів [8].

Таким чином, Трускавець як санаторно-курортний центр забезпечує умови для комплексної медичної реабілітації та ефективною профілактики рецидивів захворювань.

Нами проаналізовано напрями лікування захворювань у санаторіях м. Трускавець (медичні профілі) та переліки лікувальних процедур (табл. 2) [9]. Слід врахувати, що захворювання сечовидільної системи та органів травлення є базовими нозологіями для скерування пацієнтів до санаторіїв м. Трускавець, тому в нижченаведеній таблиці акцент зроблено на додаткових медичних профілях.

Таблиця 2

Аналіз медичних профілів і лікувальних процедур санаторіїв м. Трускавець

Назва санаторію	Медичні профілі		Лікувальні процедури	
	К-сть	перелік	к-сть	перелік
1	2	3	4	5
«Весна»	9	Чоловіча та жіноча статеві системи, ендокринна, опорно-руховий апарат, обмін речовин, серцево-судинна, органи дихання, нервові системи.	10	Електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, фототерапія, бальнеотерапія, оксигенотерапія, карбокситерапія, інгаляційна терапія, механотерапія, ароматерапія.
«Шале-Грааль»	7	Чоловіча та жіноча статеві системи, ендокринна, опорно-руховий апарат, обмін речовин, органи дихання, захворювання шкіри.	9	Масажі, електротерапія, ультразвукова терапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, оксигенотерапія, інгаляційна терапія, механотерапія, гірудотерапія.
«Кристал» / «Алмаз»	7	Чоловіча статеві система, ендокринна, опорно-руховий апарат, серцево-судинна, органи дихання, нервова система, шкіра.	5	Масажі, бальнеотерапія, оксигенотерапія, кліматотерапія, кінезіотерапія.
«Міротель»	7	Чоловіча та жіноча статеві системи, опорно-руховий апарат, серцево-судинна, органи дихання, нервова система, шкіра.	12	Електротерапія, лазеротерапія, ультразвукова терапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, ароматерапія, пелоїдотерапія, кріотерапія.
«Кришталевий Палац»	7	Чоловіча та жіноча статеві системи, опорно-руховий апарат, серцево-судинна, нервові системи, захворювання шкіри.	13	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, оксигенотерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, ароматерапія, кліматотерапія, кінезіотерапія.
«Аркада»	6	Чоловіча та жіноча статеві системи, ендокринна, опорно-руховий апарат, серцево-судинна, нервова система.	17	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, ультразвукова терапія, фототерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, оксигенотерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, ароматерапія, кліматотерапія, рефлексотерапія, фітотерапія.
«Свितязь»	5	Чоловіча та жіноча статеві системи, ендокринна, опорно-руховий апарат, органи дихання.	6	Бальнеотерапія, гідрокінезіо-терапія, мікроклізми/зрошення, оксигенотерапія, озокеритотерапія, маніпуляційні процедури.
«Південний»	5	Чоловіча та жіноча статеві системи, ендокринна, опорно-руховий апарат, органи дихання.	7	Масажі, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, озокеритотерапія, кліматотерапія, кінезіотерапія.
«Віктор»	5	Чоловіча статеві система, ендокринна, опорно-руховий апарат, обмін речовин, серцево-судинна.	10	Масажі, магнітотерапія, лазеротерапія, ультразвукова терапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, карбокситерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія.

1	2	3	4	5
«Женева»	5	Чоловіча та жіноча статеві системи, ендокринна, опорно-руховий апарат, обмін речовин.	7	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, бальнеотерапія, оксигенотерапія, інгаляційна терапія.
«Карпати»	4	Чоловіча та жіноча статеві системи, ендокринна, обмін речовин.	13	Масажі, фототерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, кліматотерапія, кінезіотерапія, гірудотерапія, фітотерапія, плазмотерапія.
«Молдова»	4	Чоловіча статева система, ендокринна, опорно-руховий апарат, обмін речовин.	16	Масажі, електротерапія, ультразвукова терапія, фототерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, карбокситерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, ароматерапія, кінезіотерапія, пелоїдотерапія, рефлексотерапія, психотерапія.
«Шахтар»	4	Чоловіча та жіноча статеві системи, ендокринна, обмін речовин.	21	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, ультразвукова терапія, фототерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, оксигенотерапія, карбокситерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, ароматерапія, кліматотерапія, пелоїдотерапія, рефлексотерапія, кріотерапія, фітотерапія, маніпуляційні процедури.
«Лісова Пісня»	4	Чоловіча та жіноча статеві системи, серцево-судинна, органи дихання.	12	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, ультразвукова терапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, оксигенотерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, кліматотерапія.
«Арніка»	3	Чоловіча статева система, ендокринна, обмін речовин.	12	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, фототерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, оксигенотерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, ароматерапія, кліматотерапія.
«Трускавець-СБУ»	3	Чоловіча статева система, ендокринна, обмін речовин.	10	Магнітотерапія, лазеротерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, ароматерапія, кінезіотерапія, рефлексотерапія.
«Ріксос-Прикарпаття»	3	Жіноча статева система, опорно-руховий апарат, обмін речовин.	15	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, ультразвукова терапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, оксигенотерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, ароматерапія, кліматотерапія, кріотерапія.
«Дніпро-Бескид» / «Еліт-Дніпро»	2	Чоловіча та жіноча статеві системи.	17	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, ультразвукова терапія, фототерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, ароматерапія, кінезіотерапія, пелоїдотерапія, гірудотерапія, психотерапія.
«Світязянка»	2	Ендокринна система, органи дихання.	10	Електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, оксигенотерапія, інгаляційна терапія, озокеритотерапія, механотерапія, кліматотерапія.
«Перлина Прикарпаття»	2	Чоловіча статева система, обмін речовин.	13	Масажі, електротерапія, магнітотерапія, лазеротерапія, ультразвукова терапія, фототерапія, бальнеотерапія, гідрокінезіотерапія, мікроклізми/зрошення, оксигенотерапія, інгаляційна терапія, пелоїдотерапія, кріотерапія.

Аналіз медичних профілів санаторіїв Трускавця (за даними табл. 2) свідчить про значну варіативність лікувальних можливостей курорту. Лідером за універсальністю є санаторій «Весна», який забезпечує лікування за дев'ятьма напрямками, включаючи статеву, ендокринну, серцево-судинну системи, органи дихання та опорно-руховий апарат. До групи закладів із високим рівнем багатопрофільності (7 профілів) належать «Шале-Грааль», «Кристал» / «Алмаз», «Міротель» та «Кришталевий Палац». Ці санаторії пропонують комплексне оздоровлення, поєднуючи терапію ендокринної, нервової систем та лікування захворювань шкіри. Середній сегмент (4–6 профілів) представлений такими закладами, як «Аркада», «Світязь», «Віктор» та «Женева». Основний акцент у них зазвичай зроблено на ендокринній системі, обміні речовин та опорно-руховому апараті. Натомість заклади з мінімальною кількістю профілів (2), наприклад, «Світязянка» (ендокринна система, органи дихання) чи «Перлина Прикарпаття» (чоловіча статева система, обмін речовин), демонструють вузьку спеціалізацію. Загалом, медична інфраструктура Трускавця дозволяє вибирати між багатопрофільними комплексами для повного обстеження та спеціалізованими закладами для цілеспрямованого лікування. Найбільш поширеними напрямками серед усіх установ є лікування ендокринної системи та порушень обміну речовин.

Аналіз лікувальної бази санаторіїв Трускавця (табл. 2) свідчить про надзвичайно широку номенклатуру медичних послуг, що охоплює фізіотерапію, гідротерапію, газотерапію та низку специфічних методів оздоровлення. Беззаперечним лідером за кількістю видів процедур є санаторій «Шахтар», який надає 21 тип лікувальних маніпуляцій, забезпечуючи максимально комплексний підхід. Фундаментом лікування на курорті є бальнеотерапія, що представлена у 20 закладах, а також гідрокінезіотерапія (17 санаторіїв) та інгаляційна терапія (16 санаторіїв). Висока затребуваність масажів та озокеритотерапії (по 15 закладів) підтверджує спеціалізацію курорту на реабілітації та лікуванні опорно-рухового апарату. Поряд із класичними методами окремі заклади пропонують вузькоспеціалізовані процедури: карбокситерапію (4 санаторії), кріотерапію (4) та унікальну для курорту плазмотерапію, що доступна лише у санаторії «Карпати». Найменш поширеними є психотерапія та маніпуляційні процедури, які пропонують лише по два заклади. Така розгалужена структура медичних послуг дозволяє пацієнтам вибирати як багатопрофільні комплекси з широким арсеналом апаратної фізіотерапії, так і заклади з унікальними інноваційними методиками.

Наступним кроком дослідження був аналіз інформації про хімічний склад, спосіб застосування і покази до застосування мінеральних вод м. Трускавець [6; 7], результати наведено в таблиці 3. Слід відзначити, що терапевтичні властивості сульфатних, магнієвих, кальцієвих та гідрокарбонатних мінеральних вод у разі внутрішнього застосування пов'язані з їхнім безпосереднім впливом на фізіологічні процеси

в організмі людини, і є ефективним методом реабілітації пацієнтів із захворюваннями шлунково-кишкового тракту [10]. Зовнішнє застосування сірководневих мінеральних вод ефективно у комплексному відновному лікуванні пацієнтів з остеоартритом і такими супровідними симптомами, як больовий синдром та обмежена функціональна рухливість суглобів, що негативно впливає на загальну якість життя хворих [11].

Аналізуючи дані таблиці 3, можна зробити висновок про унікальну різноманітність мінеральних вод Трускавця за рівнем мінералізації, хімічним складом та медичним призначенням. На курорті представлені слабкомінералізовані води, до яких належать «Нафтуса», «Емма» та «Юзя», а також води з низьким, середнім та високим ступенем мінералізації, як-от «Броніслава», «Барбара», «Фердинанд» та «Катерина». Хімічна палітра джерел надзвичайно багата: вона охоплює хлоридно-сульфатно-натрієві, сірководневі хлоридно-натрієві, сульфатно-хлоридні гідрокарбонатно-кальцієві та інші складні сполуки. Особливе місце посідає «Нафтуса», чия біологічна активність зумовлена унікальним вмістом мікроелементів (срібло, марганець) та органічних речовин нафтового походження. За способом застосування води Трускавця поділяються на ті, що використовуються виключно внутрішньо (для пиття), зокрема «Нафтуса», «Софія» та «Марія», та ті, що призначені для зовнішніх процедур, як-от «Едвард» чи «Анна». Джерело «Юзя» завдяки вмісту гліцеринових компонентів має змішане застосування. Терапевтичний спектр охоплює майже всі системи організму. Води ефективні під час лікування шлунково-кишкового тракту, печінки, порушень обміну речовин та сечовидільної системи. Джерела з високою мінералізацією та вмістом сірководню успішно застосовуються для терапії опорно-рухового апарату та шкірних захворювань. Окремі води, як-от «Броніслава», спеціалізуються на лікуванні дихальних шляхів, а «Марія» допомагає у реабілітації після хіміотерапії.

На наступному етапі дослідження було здійснено аналіз споживання мінеральних вод (у літрах) у санаторіях «Алмаз» і «Кристал» («Нафтуса», «Марія», «Софія») у 2018–2024 р. (за даними, отриманими від начальника медичної служби санаторію «Кристал») (рис. 1). Слід зазначити, що звітність щодо споживання мінеральних вод до повномасштабного вторгнення росії в Україну (24.02.2022 р.) велася сумарно по обох санаторіях: «Алмаз» та «Кристал». Від початку повномасштабного вторгнення до червня 2022 р. в обох санаторіях проживали внутрішньо переміщені особи, а з червня 2022 р. санаторій «Кристал» відновив роботу, тоді як «Алмаз» не відкрився для пацієнтів. Також санаторії не працювали у період початку епідемії Covid-19: з квітня по червень 2020 р.

Аналіз споживання мінеральних вод у санаторіях «Алмаз» та «Кристал» за 2018–2024 рр. (рис. 1) демонструє пряму залежність курортної активності від глобальних викликів – пандемії Covid-19 та повномасштабного вторгнення росії в Україну

Таблиця 3

Мінеральні води Трускавця: хімічний склад і особливості застосування

Номер джерела, назва води	Хімічний склад мінеральної води	Застосування	Покази до вживання
Джерело № 1, «Нафтуса»	слабомінералізована (всього 0,7–0,8 г/л) карбонатно-сульфатна магнієво-кальцієва вода, яка відрізняється вмістом великої різноманітності біологічно активних органічних речовин (8,35–23,8 мг/л) та мікроелементів, серед яких є срібло, нікель, мідь, марганець та молібден, а також деякі компоненти нафти і навіть мікроорганізмів. Вміст біологічно активної органіки 8,35–23,8 мг/л	внутрішньо, пиття	сечокам'яна хвороба, гепатити, пієлонефрити, цистити, дисбактеріози, захворювання шлунково-кишкового тракту, порушення обміну речовин
Джерело № 1, «Марія»	хлоридно-сульфатно-натрієва вода з низьким ступенем мінералізації (5–8,62 г/л) та включенням кремнієвої кислоти, а також заліза та вуглекислоти (до 42 мг/л). Вміст вуглекислоти до 42 мг/л	внутрішньо, пиття	захворювання шлунка, кишечника, печінки, жовчних проток, цукровий діабет, відновлення після променевої та хіміотерапії
Джерело № 2, «Софія»	хлоридно-сульфатно-натрієва із середнім ступенем мінералізації (8–12 г/л), містить також магній і кальцій, вуглекислоту (29 мг/л) та вільний сірководень (0,3 мг/л)	внутрішньо, пиття	захворювання шлунка, кишечника, порушення моторики шлунково-кишкового тракту та кишечника, знижена кислотність, спазми та стенози дванадцятипалої кишки
Джерело № 3, «Броніслава»	хлоридно-сульфатно-натрієва, з високим ступенем мінералізації (12–20 г/л) та високим вмістом вуглекислоти (до 60 г/л). Вона містить до 50 різних мікроелементів та біологічно активних речовин, вважається найсолонішою з вод Трускавця.	зовнішнє, полоскання, промивання, інгаляції	захворювання верхніх дихальних шляхів та їх профілактика, захворювання пародонту, бронхіальна астма
Джерела № 4, «Барбара»	хлоридно-сульфатна натрієво-магнієва вода з високим ступенем мінералізації (350–360 г/л) та наявністю вільної вуглекислоти та сірководню на рівні 60 мг/л	зовнішньо, сіль для бальнеопроцедур	захворювання печінки, жовчовивідних проток, органів травлення, шкіри, нервової системи, проблеми із суглобами та опорно-руховим апаратом
Джерело № 5, «Емма»	слабомінералізована вода (мінералізація 1 г/л), за хімічним складом хлоридно-гідрокарбонатно-сульфатно-натрієво-кальцієво-магнієва.	Джерело на даний час не експлуатується.	
Джерело № 6, «Едвард»	сульфатно-хлоридна натрієво-кальцієва вода із середнім рівнем мінералізації (2,35–6 г/л) та високим вмістом вільного сірководню (до 50 мг/л)	зовнішнє, ванни	інтоксикації, порушення обміну речовин, дегенеративно-дистрофічні процеси
Джерело № 7, «Фердинанд»	сірководнева хлоридно-натрієва з високим ступенем мінералізації (до 300 г/л) і високим вмістом вільного сірководню (до 70 мг/л)	зовнішнє, ванни, у розведенні з водами інших джерел	для протизапального, антибактеріального, загальнозміцнюючого, регенеруючого ефекту
Джерело № 8, «Еммануїл»	сульфатно-хлоридна гідрокарбонатно-кальцієво-натрієво-магнієва з досить низьким ступенем мінералізації (до 4 г/л) і мінімальним вмістом вільного сірководню (6–7 мг/л).	зовнішнє, ванни самостійно та у розведенні з водою джерела № 7	ревматичні захворювання суглобів, шкірні захворювання
Джерело № 9, «Анна»	сульфатно-хлоридна гідрокарбонатно-кальцієво-натрієво-магнієва з низьким ступенем мінералізації (до 4 г/л) та мінімальним вмістом вільного сірководню (6–7 мг/л)	зовнішнє, ванни самостійно та у розведенні з водою джерела № 7	ревматичні захворювання суглобів, дерматологія
Джерело № 10, «Катерина»	сірководнева хлоридно-натрієва з високим ступенем мінералізації (до 300 г/л) і достатнім вмістом вільного сірководню (20–170 мг/л)	зовнішнє, ванни з розведеної води	шкірні захворювання, ревматичні суглобові патології
Джерело № 11, «Юзя»	слабомінералізована (мінералізація 0,7 мг/л), гідрокарбонатна кальцієво-натрієво-магнієва мінеральна вода, що містить до 40 мг/л вільної вуглекислоти, з великою кількістю органічних речовин, особливо гліцеринового походження, кремнієвої кислоти і вільної вуглекислоти (до 40 мг/л), зі слабким запахом сірководню.	внутрішньо та зовнішньо	виразки шлунка та дванадцятипалої кишки, захворювання сечовивідних шляхів, екземи, дерматити

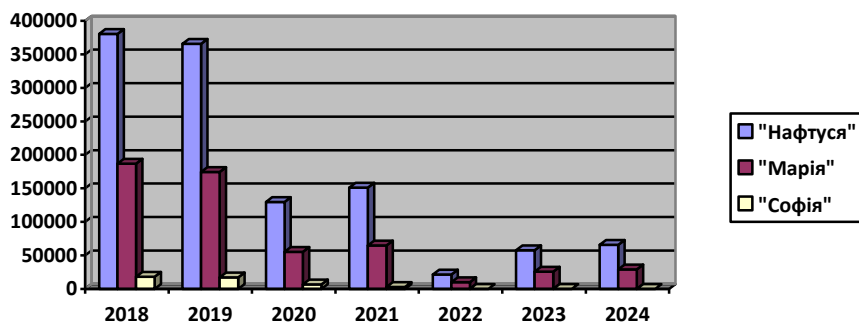

Рис. 1. Динаміка споживання мінеральних вод «Нафтуся», «Марія» та «Софія» у санаторіях «Алмаз» і «Кристал» у 2018–2024 рр.

(24.02.2022 р.). Спільна звітність закладів фіксує максимальні обсяги споживання у 2018–2019 роках, після чого відбулося різке зниження через тимчасову зупинку роботи у 2020 році та переорієнтацію санаторіїв на проживання внутрішньо переміщених осіб у 2022 році. Беззаперечним лідером лікувального процесу є «Нафтуся», загальне споживання якої за вказаний період перевищило 1,17 млн літрів. Це вдвічі більше за обсяги води «Марія» (546113 л) та у 26 разів перевищує показники «Софії» (44840 л). «Софія» призначається вкрай рідко, у випадках сильно зниженої кислотності. З огляду на те, що цю воду також розливають у центральному бюветі м. Трускавець, керівництвом санаторіїв «Алмаз» і «Кристал» було прийнято рішення припинити її розлив. Підсумкове співвідношення споживання вод «Нафтуся», «Марія» та «Софія» становить 26,11 : 12,2 : 1 відповідно. Така статистика підтверджує, що терапевтична стратегія закладів залишається фундаментально зосередженою на унікальних властивостях «Нафтусі», яка формує основу санаторно-курортного лікування на курорті.

Додатковим елементом нашого дослідження споживання мінеральних вод у санаторіях «Алмаз»/«Кристал» («Нафтуся», «Марія», «Софія») було вивчення думки лікарів санаторію щодо

ефективності і доцільності їх застосування пацієнтами з лікувальною та профілактичною метою.

Слід відзначити багатий мінеральний склад води «Нафтуся» [5]: це слабомінералізована (0,7–0,8 г/л) карбонатно-сульфатна магнієво-кальцієва вода, яка відрізняється вмістом великої різноманітності біологічно активних органічних речовин (8,35–23,8 мг/л) та мікроелементів, серед яких є срібло, нікель, мідь, марганець та молібден, а також деякі компоненти нафти і навіть мікроорганізми (вміст біологічно активної органіки 8,35–23,8 мг/л). «Марія» – це хлоридно-сульфатно-натрієва вода з низьким ступенем мінералізації (5–8,62 г/л) та включенням кремнієвої кислоти, а також заліза та вуглекислоти (до 42 мг/л) [5]. «Софія» – це хлоридно-сульфатно-натрієва вода із середнім ступенем мінералізації (8–12 г/л), містить також магній і кальцій, вуглекислоту (29 мг/л) та вільний сірководень (0,3 мг/л) [5].

Відповіді лікарів (узагальнений варіант) наводяться в таблицях 4–9 щодо кожного з питань окремо. Так, у табл. 4 представлено думки лікарів стосовно ефективності вищезазначених мінеральних вод.

Як бачимо з даних табл. 4, вказані мінеральні води за рахунок широкого спектра лікувальних ефектів, зумовлених багатим мінеральним складом,

Таблиця 4

Узагальнений аналіз думки лікарів щодо ефективності та лікувальних ефектів мінеральних вод «Нафтуся», «Марія», «Софія»

Лікар, стаж роботи (років)	Відповідь
Лікар-терапевт (52)	Залежить від діагнозу, яку воду призначають (холодну, теплу), ваги пацієнта, типу прийому (до їжі чи після), кількості прийому.
Лікар-терапевт (45)	«Нафтуся» є ефективною у разі захворювань нирок і сечовидільних шляхів, печінки, для покращення жовчовиділення, захворювань обміну речовин, для покращення імунітету; «Марія» – у разі захворювань шлунково-кишкового тракту (гастрити, панкреатити, виразки, дискінезії), проносів; «Софія» – у разі гастритів зі зниженою секреторною функцією.
Лікар-терапевт (35)	Мінеральні води є ефективними за рахунок багатьох лікувальних ефектів, які вони проявляють. Так, «Нафтуся» має протизапальну дію, покращує жовчовиділення, жовчогінну, антихолестеринову, знижує рівень цукру, покращує імунітет; «Марія» – протизапальну і протиспазматичну дію, нормалізує шлункову секрецію; «Софія» – проносну дію, також нормалізує ниркову секрецію.
Лікар-уролог (27)	Мінеральні води проявляють, зокрема, високу ефективність у лікуванні багатьох нозологій сечовидільної системи.

Таблиця 5

Узагальнений аналіз думки лікарів щодо побічних ефектів мінеральних вод «Нафтуса», «Марія», «Софія»

Лікар, стаж роботи (років)	Відповідь
Лікар-терапевт (45)	Для «Нафтусі» основним побічним ефектом є діарея, тому її призначають в обмежених дозах, також у чітко обмежених дозах води призначають у разі супутніх захворювань (особливо серцево-судинних), тому під час призначення потрібно враховувати це; у разі виразки шлунка чи дванадцятипалої кишки або ерозивних гастритів, дуоденітів не призначають «Нафтусю» до їжі, бо для неї характерне подразнення слизової шлунка; також, якщо в людини загострення хвороби, в такому випадку мінеральну воду можуть не призначати або ж призначати в мінімальних кількостях.
Лікар-терапевт (35)	Для «Нафтусі» характерна діарея, але якщо вживати воду в приписаних межах, то вона буває нечасто, «Нафтуса» також має подразнюючий ефект на шлунково-кишковий тракт, тому приймається після їжі; від вживання «Софії», оскільки вона має високу мінералізацію, теж може виникати діарея і їй теж властива подразнююча дія на шлунково-кишковий тракт; важливим є правильний прийом мінеральних вод: правильна доза, правильний режим (до їжі чи після), правильна температура (холодна чи тепла), бо його порушення можуть привести до виникнення побічних ефектів.
Лікар-уролог (27)	Якщо використовувати мін. води у визначених дозах і не використовувати мінеральні води коли їх вживання протипоказане (наприклад, у разі загострення хронічних хвороб, інфекційних захворювань, ускладнень серцево-судинних хвороб та хвороб крові, також не можна їх вживати разом з алкоголем), то побічні ефекти не виникають.

Таблиця 6

Узагальнений аналіз думки лікарів щодо доцільності призначень мінеральних вод «Нафтуса», «Марія», «Софія» для профілактики захворювань

Лікар, стаж роботи (років)	Відповідь
Лікар-терапевт (52)	Треба час від часу відвідувати санаторій ще до початку захворювань, а люди зазвичай їдуть, коли вже хворі.
Лікар-терапевт (45)	Мінеральні води використовують, наприклад, у профілактиці захворювань шлунково-кишкового тракту, печінки, жовчного міхура, захворювань нирок (сольові діатези, сечокам'яної хвороби, загострення запальних захворювань нирок), призначають для профілактики утворення піску чи каменів після оперативного втручання на нирках чи жовчному міхурі, у випадку наявності тільки однієї нирки; профілактика потрібна у випадку наявності у когось із сім'ї захворювань печінки, жовчного міхура, нирок.
Лікар-терапевт (35)	Проходження санаторно-курортного лікування обов'язкове у профілактиці багатьох захворювань для попередження виникнення ускладнень та рецидивів, наприклад у разі гострих запальних захворювань нирок, як профілактика утворення каменів, після операцій на шлунку, жовчному міхурі, нирках, для покращення діяльності печінки, імунітету.
Лікар-уролог (27)	Мінеральні води використовують у профілактиці утворення каменів у нирках та жовчному міхурі (особливо після операцій на них), порушень метаболізму, для підвищення імунітету, для покращення виведення радіонуклідів, що слугує профілактикою онкозахворювань.

є ефективними при захворюваннях травного тракту, сечовидільної і жовчовидільної систем, а також при порушеннях обміну речовин.

Думка лікарів щодо побічних ефектів мінеральних вод (табл. 5) свідчить, що при належному застосуванні вод розвиток побічних ефектів малоімовірний, але під час вживання «Нафтусі» та «Софії» може виникати діарея і подразнення слизової оболонки шлунково-кишкового тракту.

З підсумків відповідей лікарів (табл. 6) зрозуміло, що вживання мінеральних вод є важливим у профілактиці багатьох захворювань (захворювань шлунково-кишкового тракту, гепатобіліарної системи та сечовидільної системи), для покращення імунітету, після операцій на органах травної та сечовидільної систем.

Як бачимо з відповідей лікарів у таблиці 7, лікарські засоби у комплексному лікуванні у санаторії «Кристал» не використовують, а застосування мінеральних вод набагато ефективніше при їх поєднанні з іншими процедурами та дієтотерапією.

Точка зору лікарів щодо лікувальних процедур (табл. 8) наступна: не можна сказати, що якісь процедури більше чи менше актуальні, оскільки це залежить від захворювання, однак часто призначуваними є фізіопроцедури, електропроцедури, водні процедури та озокеритотерапія.

Як бачимо з відповідей лікарів у таблиці 9, санаторно-курортне лікування у м. Трускавець не просто доцільне, а обов'язкове при багатьох захворюваннях, зокрема: сечостатевої, гепатобіліарної та ендокринної систем, шлунково-кишкового тракту, а також при

Таблиця 7

Узагальнений аналіз думки лікарів щодо доцільності призначення мінеральних вод «Нафтуся», «Марія», «Софія» у комплексі із ЛЗ

Лікар, стаж роботи (років)	Відповідь
Лікар-терапевт (52)	У «Кристалі» не використовують ЛЗ, але разом з мінеральними водами завжди призначають різні процедури.
Лікар-терапевт (45)	Може бути, але на санаторно-курортному лікуванні частіше рекомендують у комплексі з різними процедурами (фізіопроцедурами, озокеритолікуванням, водними та іншими процедурами), дієто-терапією.
Лікар-терапевт (35)	Рекомендується поєднання мінеральних вод з іншими процедурами і дієтами, бо це дає кращий ефект, у «Кристалі» представлені різні форми дієт (зараз дієти об'єднали в раціони): у разі цукрового діабету, у разі хвороб шлунково-кишкового тракту, захворювань нирок.
Лікар-уролог (27)	ЛЗ у санаторії «Кристал» не використовують, але разом з мінеральними водами призначають різноманітні процедури, лікувальну фізкультуру, різні ванни (фітованни, мінеральні ванни), різні види душів, масажі, озокерит та ін.

Таблиця 8

Узагальнений аналіз думки лікарів щодо процедур з мінеральними водами «Нафтуся», «Марія», «Софія»

Лікар, стаж роботи (років)	Відповідь
Лікар-терапевт (52)	Залежить від діагнозу пацієнта; часто призначають електопроцедури, озокеритотерапію, кисневу пінку, кисневу терапію, галотерапію.
Лікар-терапевт (45)	Призначення залежить від захворювання, але часто застосовують озокеритотерапію, ванни, душі, промивання кишечника мінеральними водами.
Лікар-терапевт (35)	Не можна сказати, що якісь процедури використовують найчастіше, бо їх призначення залежить від захворювання, з яким лікується пацієнт, але якщо дивитися з тих, що пов'язані з мінеральними водами, – лікувальні ванни, клізми, промивання кишечника мінеральними водами, інгаляції.
Лікар-уролог (27)	Залежить від захворювання, у санаторії використовують велику кількість різноманітних фізіопроцедур, також під час багатьох станів використовують гідротерапію (ванни, душі), озокеритові аплікації.

Таблиця 9

Узагальнений аналіз думки лікарів щодо доцільності санаторно-курортного лікування в м. Трускавець

Лікар, стаж роботи (років)	Відповідь
Лікар-терапевт (45)	Санаторно-курортне лікування і, зокрема, застосування мінеральних вод, не просто доцільне, а обов'язкове при багатьох захворюваннях (особливо захворювань сечовидільної системи та шлунково-кишкового тракту) та реабілітації після операцій на шлунку, печінці, жовчному міхурі, операцій із видалення каменів.
Лікар-терапевт (35)	Доцільна під час багатьох захворювань: захворювання шлунково-кишкового тракту (хронічні захворювання шлунка, хронічні гастрити, хронічні панкреатити, виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки, післягастрорезекційні синдроми після операцій на шлунку, хронічна патологія кишечника), ожиріння, хронічні захворювання печінки і жовчних шляхів, у разі цукрового діабету 1 і 2 типу, хвороб нирок і сечовидільних шляхів (сечокам'яної хвороби, хронічного пієлонефриту, циститу, простатиту), порушеннях, пов'язаних із гормонами щитоподібної залози.
Лікар-уролог (27)	Санаторно-курортне лікування обов'язкове і лікувальні заклади безпосередньо зі стаціонарів направляють пацієнтів на санаторне лікування у разі багатьох станів, наприклад, у разі хронічних простатитів, циститів, пієлонефритів, також як реабілітація після операцій на нирках, шлунку, дванадцятипалій кишці, жовчному міхурі та жовчних протоках.

порушеннях обміну речовин та як реабілітація після оперативних втручань.

Практична цінність результатів нашого дослідження полягає в оптимізації фармацевтичної допомоги та вдосконаленні консультативної ролі фармацевта / клінічного фармацевта у системі

реабілітації. Так, наприклад, встановлені лікувальні ефекти, зокрема, цукрознижувальний та антихолестериновий вплив «Нафтусі», дозволяють здійснювати адресну фармацевтичну опіку, попереджуючи ризики гіпоглікемії або порушення всмоктування ліків у разі виникнення діареї. Дані про домінуюче

споживання води «Нафтуса» та досвід обмеженого використання лікарських засобів у санаторних умовах підкреслюють важливість професійних рекомендацій щодо раціонального поєднання бальнеотерапії з медикаментами. Узагальнена інформація про склад 12 джерел мінеральних вод м. Трускавець є базою для вдосконалення протоколів оздоровлення пацієнтів із патологіями нирок і травлення.

Висновки. У м. Трускавець функціонує 20 санаторіїв, 9 із яких мають власні бювети. Пріоритетними напрямками є лікування сечовидільної та травної систем (усі 20 закладів), ендокринних порушень (14) та опорно-рухового апарату (12). Встановлено, що основою оздоровлення є бальнеотерапія та апаратна фізіотерапія. Із 12 джерел природних мінеральних вод 7 призначені для зовнішнього використання, а 3 – виключно для внутрішнього. Аналіз споживання вод у санаторіях

«Алмаз» і «Кристал» (2018–2024 рр.) підтвердив домінування «Нафтусі» (1172023 л). Споживання води «Марія» становило 546113 л, а води «Софія» – 44840 л, тож співвідношення споживання вод «Нафтуса», «Марія» та «Софія» становить 26,1 : 12,2 : 1, що демонструє ключові терапевтичні тренди. Суттєве зниження споживання вод у 2020 р. та 2022 р. відповідає реакції санаторно-курортної системи, як і загалом суспільства, на Covid-19 (локдаун) та повномасштабне вторгнення росії в Україну. Опитування лікарів підтвердило високу ефективність мінеральних вод та доцільність їхнього використання при профілактиці і лікуванні захворювань. Перспективи подальших досліджень включають розширення вибірки респондентів (лікарів) та вивчення впливу зовнішніх криз на динаміку водоспоживання.

Конфлікт інтересів: відсутній.

ANALYSIS OF USING THERAPEUTIC PROCEDURES AND MINERAL WATERS IN SANATORIUM AND RESORT TREATMENT IN THE CITY OF TRUSKAVETS

K. I. Dorykevych, O. V. Pukach

*State Non-Profit Enterprise “Danylo Halytsky Lviv National Medical University”
kpushak@gmail.com*

The aim of the work is to analyze therapeutic procedures and mineral waters within the health resort system of Truskavets to generalize and update scientific and practical data for optimizing pharmaceutical care for patients during the rehabilitation period.

Materials and methods. Methods of information retrieval, analysis, comparison, generalization, systemic analysis, and interviewing were used. The research materials included scientific publications, regulatory and legal documents, as well as data from the websites of sanatoriums in the city of Truskavets and data on the consumption of mineral waters by patients of the *Almaz* and *Krystal* sanatoriums in 2018–2024, along with the results of interviews with physicians.

Results and discussion. Truskavets hosts 20 sanatoriums, 9 of which have their own pump rooms, and utilizes 12 mineral waters with varying degrees of mineralization – from low-mineralized waters (*Naftusia*, *Emma*, *Yuzia*) to highly mineralized ones (*Barbara*, *Bronislava*, *Ferdinand*, *Kateryna*). According to their chemical composition, the waters belong to different types, which accounts for the wide range of indications for their use. Mineral waters are most commonly applied in the treatment of diseases of the digestive system, hepatobiliary and urinary systems, as well as disorders of the musculoskeletal system. Balneotherapy is the main type of therapeutic procedure and is used in all sanatoriums, alongside physiotherapy, hydrotherapy, ozokeritotherapy, oxygen therapy, and halotherapy. An analysis of the consumption of *Naftusia*, *Maria*, and *Sofia* waters in the *Almaz* and *Krystal* sanatoriums in 2018–2024 showed the dominance of *Naftusia* water (over 1 million liters). According to the results of physician interviews, high efficacy of mineral waters and a minimal incidence of side effects were confirmed.

Conclusions. Issues of sanatorium-and-spa treatment in the city of Truskavets (20 sanatoriums) were examined. In particular, detailed analysis was conducted of information on mineral water springs (12 sources), sanatoriums (20 sanatoriums), and the mineral waters themselves (in terms of composition, indications, and methods of use), as well as the characteristics of their consumption by sanatoriums patients and their role in the therapeutic process and disease prevention. As a result of the analysis of the consumption of *Naftusia*, *Maria*, and *Sofia* mineral waters by patients of the *Krystal* and *Almaz* sanatoriums in 2018–2024, it was established that *Naftusia* water was prescribed most frequently (1.172.023 liters), and the ratio of consumption of these waters was 26.1 : 12.21 : 1.

Keywords: mineral water, sanatorium, sanatorium-and-spa treatment, *Naftusia*, *Maria*, *Sofia*, pharmaceutical care.

References

1. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu roboty sanatorno-kurortnykh zakladiv Zbroinykh Syl Ukrainy [On approval of the Regulation on the organization of work of sanatorium-and-spa institutions of the Armed Forces of Ukraine]: nakaz Ministerstva oborony Ukrainy No. 411 vid 2014 Jun 23. [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0995-14/ed20211210#n20> (accessed 2025-10-15). Ukrainian.
2. Pro kurorty [On resorts]: Zakon Ukrainy. [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text> (accessed 2025-09-30). Ukrainian.

3. Pro zatverdzhennia Zahalnoho polozhennia pro sanatorno-kurortnyi zaklad [On approval of the General Regulation on a sanatorium-and-spa institution]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 805 vid 2001 Jul 11. [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF#Text> (accessed 2025-10-15). Ukrainian.
4. Pro zatverdzhennia Poriadku vidnesennia vody pytnoi do katehorii "voda pryrodna mineralna" [On approval of the Procedure for classifying drinking water as "natural mineral water"]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 542 vid 2025 May 09. [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/542-2025-%D0%BF#Text> (accessed 2026-02-20). Ukrainian.
5. Kharchuk KhR. Osnovni periody formuvannia kurortnoi zabudovy mista Truskavtsia ta yikh ideolohichne pidgruntia (XIX – persha polovyna XX st.) [Main periods of formation of the resort development of the city of Truskavets and their ideolohical basis (19th – first half of the 20th century)]. Instytut "Ukrzakhidproektrestavratsiia". 2004. p. 222–226. [Internet]. Available from: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/2bcc181e-877f-4b1d-881f-6be387745a99/content> (accessed 2025-10-15). Ukrainian.
6. Mineralni vody Truskavtsia [Mineral waters of Truskavets]. [Internet]. Available from: <https://tru.city/waters/> (accessed 2025-10-31). Ukrainian.
7. Mineralni dzhherela Truskavtsia [Mineral springs of Truskavets]. [Internet]. Available from: <https://spadok.org.ua/krayeznavstvo/mineralni-dzhherela-truskavtsya#h6> (accessed 2025-10-15). Ukrainian.
8. Perelik medychnykh pokazann ta protypokazann dlia napravlennia osib na sanatorno-kurortne likuvannia do sanatoriiv Sluzhby bezpeky Ukrainy [List of medical indications and contraindications for referral of persons to sanatorium-and-spa treatment in sanatoriums of the Security Service of Ukraine]: nakaz Tsentralnoho upravlinnia Sluzhby bezpeky Ukrainy No. 706 vid 2017 Dec 11. [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0025-18#Text> (accessed 2025-10-15). Ukrainian.
9. Sanatorii Karpat [Carpathian sanatoriums]. [Internet]. Available from: <https://sanatorii-karpat.com/ua/> (accessed 2025-10-15). Ukrainian.
10. Dumitrescu M, Iliescu MG, Mazilu L, Micu SI, Suceveanu AP, Voinea F, Voinea C, Stoian AP, Suceveanu AI. Benefits of crenotherapy in digestive tract pathology (Review). *Exp Ther Med*. 2022 Feb;23(2):122. DOI: 10.3892/etm.2021.11045.
11. Balashova I, Polshchakova T, Gushcha S, Sierpińska L, Volyanska V, Prynkovsky V. External application of sulfide mineral water in the restorative treatment of patients with osteoarthritis – pilot study. *Ann Agric Environ Med*. 2025 Dec 22;32(4):482–487. DOI: 10.26444/aaem/212526.

Відомості про авторів

Дорикевич К. І. – канд. фармац. наук, доцент кафедри організації і економіки фармації, ДНП "Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького", Львів, Україна. E-mail: krushak@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5295-8144

Пукач О. В. – інтерн за спеціальністю «Фармація», ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», Львів, Україна; фахівець з операційної підтримки продукту, ТОВ «ДрагКардс Україна», Львів, Україна. E-mail: Mycolapow@gmail.com, ORCID: 0009-0008-4596-5072

Information about authors

Dorykevych K. I. – PhD in Pharmaceutical Sciences, Associate Professor at the Department of Organization and Economics of Pharmacy, State Non-Commercial Enterprise "Danylo Halytsky Lviv National Medical University", Lviv, Ukraine. E-mail: krushak@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5295-8144

Pukach O. V. – intern in the specialty «Pharmacy», State Non-Commercial Enterprise "Danylo Halytsky Lviv National Medical University", Lviv, Ukraine; product operations and support assistant, DrugCards Ukraine LLC, Lviv, Ukraine. E-mail: Mycolapow@gmail.com, ORCID: 0009-0008-4596-5072